

Nr 363.

Av herrar **Olsson** i Ramsta och **Osberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående vissa egnahems-
väsendet berörande frågor.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående vissa egnahems-
väsendet berörande frågor, föreslås riksdagen:

»a) att antaga allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse i enlighet med det av chefen för jordbruksdepartementet framlagda förslaget, att tillämpas för alla lån, som beviljas för år 1920 eller senare år, samt att beträffande §§ 12, 22 och 23 från och med år 1920 gälla även lån, som dessförinnan beviljats;

b) att å *extra stat* för år 1920 anvisa, att av Kungl. Maj:t i mån av behov användas, såsom bidrag till anställande av jordbrukskonsulenter ett reservationsanslag av kronor 150,000, under villkor att övriga kostnader för konsulenterna bestridas av landsting, hushållningssällskap eller eljest samt på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva;

c) att antaga allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden i enlighet med det av chefen för jordbruksdepartementet framlagda förslaget, att tillämpas för alla lån, som beviljas efter 1920 års ingång, samt att beträffande § 12 från och med nämnda år gälla även lån, som dessförinnan beviljats;

d) att till jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen på *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 26,000;

e) att till anordnande av en egnahemsavdelning inom jordbruksdepartementet enligt av departementschefen framlagt förslag å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, kronor 22,000.»

Propositionen är grundad på den s. k. egnahemskommitténs betänkande, som är avgivet den 14 oktober 1914. Kommitténs förslag

är utarbetat efter de före kriget rådande förhållandena på jordbrukets område; därför äro också de åtgärder, som nu i propositionen föreslås till befrämjande av egnahemsfrågan, enligt vårt förmenande, alldeles otillräckliga och ingalunda ägnade att giva denna fråga någon slutgiltig lösning.

Visserligen ingå i förslaget nya uppslag för förbättringar av statens nuvarande egnahemslåneverksamhet. Så är t. ex. frågan om kommunerna som låneförmedlare mellan staten och småbruks- och egnahemsbyggaren ett sådant nytt uppslag, som, rätt utvecklat, otvivelaktigt kan komma att kraftigt befrämja egnahemslånerörelsen. Men då förslaget ligger på den gamla grunden med ett eller annat egnahemsombud i varje socken, utsedda av hushållningssällskapets egnahemsnämnd, förefaller detta oss såsom alltför otillräckligt.

Skall denna fråga kunna lösas på ett ändamålsenligt och praktiskt sätt, måste nog den i förslaget medgivna möjligheten för kommunerna att uppträda som låneförmedlare fullt utnyttjas och en enhetlig organisation, byggd på förutsättningen av kommunerna som låneförmedlare, skapas. Skall denna kommunernas låneförmedlande verksamhet bliva fruktbringande, tarvas det, att i kommunen finnes en nämnd, som tar frågan om hand. Det torde ej nu möta några större svårigheter att erhålla lämpliga personer till dessa jordbruksnämnder, då säkert många av odlingsnämndernas ledamöter skulle kunna vara passande till nämndemän i jordbrukslånenämnden. Dessa nämnder skulle var och en inom sin kommun vara verkställande och initiativtagande myndighet rörande kommunens jordbrukslåneförmedling och jordförmedlingsverksamhet.

Den kungl. propositionen delar nämligen upp statens småbruks- och egnahemsverksamhet på två linjer: dels en statens småbruks- och egnahemslåneverksamhet, dels ock en jordförmedlingsverksamhet med syfte att bereda personer med otillräckligt kapital möjlighet att som arrendatorer bliva egna jordbrukare. Om denna gren av statens verksamhet på detta område skall kunna utvecklas och komma till någon användning, synes det oss ännu angelägnare, att inom varje kommun finnes en jordbruksnämnd.

Emot det kungl. förslaget i denna del kunna vi ej uraktlåta den anmärkningen, att det förefaller oss högst tvivelaktigt, om personer, vid valet emellan att å ena sidan taga ett statens småbrukslån å t. ex. 9,000 kronor att förräntas med 5 procent, eller att som arrendator förbinda sig att förränta samma lån med 5 procent, skulle besluta sig för att bliva arrendatorer. Då kvalifikationerna på personerna — bortsett från den egna kapitaltillgången — måste vara desamma, förefaller det

åtminstone en praktisk jordbrukare naturligt, att arrendevägen på detta sätt icke kommer att bliva tilltalande. Ske sedan inköpen av dessa arrendegårdar något ofördelaktigt och arrendatorn skall förränta den höga köpesumman med 5 procent, är det alldeles säkert, att denna linje icke kommer att skapa många lyckliga jordbrukarehem. Det förefaller också högst underligt, att staten, samtidigt som den försäljer sina mindre nuvarande arrendegårdar, skall uppträda på jordmarknaden som köpare för att skapa nya arrendegårdar.

Denna fråga sammanhänger intimt med frågan om: i vilken mån statens småbruks- och egnahemslånerörelse bidragit till jordspekulation och höjda jordpriser. All sådan jordförmedling borde vara organiserad av staten, och all möjlighet för det enskilda vinstbegäret resolut avklippas. De så kallade egnahemsbolagens slutliga vinst kan aldrig kontrolleras. Vi påminna blott om Axamoaffären.

Hela denna del av förslaget förefaller därför den praktiske lantmannen skäligen betydelselöst, då helt säkert svårigheterna för en duglig men med mindre kapital utrustad sökande bliva lika stora, om han stannar för arrendet, som om han tager småbrukslånet, men fördelarna av att få lånet och formella äganderätten äro större.

I regel är det ju också så, att ett arrende ingalunda kan sägas förränta hela gårdens värde, men här skulle detta alltid bliva fallet.

I konkurrens med övriga enskilda arrenden komme dessa troligen att ständigt bliva billigare än statsarrendena.

Skall man verkligen göra någonting för att hjälpa den fattige jordbruksarbetaren att bliva egen jordbrukare såsom arrendator, då måste andra vägar sökas och kraftigare ansträngningar göras. Då måste staten kunna bjuda arrendegårdar till samma arrendepris som det i orten vanliga per tunnland samt dessutom giva den kapitalfattige arrendesökanden ett kraftigt handtag vid starten.

Frågan om och i vilken utsträckning staten skulle kunna bevilja en sådan arrendator hjälp vid tillträdandet av arrendet till uppsättning av djur och redskap, inköp av utsäde och gödning, mot andelsborgen, livförsäkring eller annan säkerhet, bör undersökas och utredas.

Den kungl. propositionen upptager som en annan nyhet på detta område livförsäkringsidén. Detta uppslag anse vi vara ett lyckligt grepp på frågan om säkerställande av familjen vid dödsfall. Att genast göra denna livförsäkring obligatorisk anse vi, i likhet med jordbruksministern, icke tillrådligt, innan man hunnit bilda sig någon erfarenhet på detta område. De högsta maximibelopp, efter vilka dessa småbrukslån äro föreslagna utgå, äro desamma som 1918 års riksdag godkände, näm-

ligen 12,000 kronor för obebyggd lägenhet, 10,000 kronor för bebyggd och 8,000 kronor för egnahemslägenhet, å vilka belopp statslån må kunna beviljas med respektive $\frac{5}{6}$ -delar, $\frac{3}{4}$ -delar och femtio procent.

Nu äro ju priserna så uppdrivna på egendomar och byggnadskostnaderna så oskäligt höga, att för 12,000 kronor köper man ej och bebygger tillräckligt stor jordareal för att på endast jordbruk säkerställa en familj. Då förhållandena på jordbruksmarknaden till följe kriget för närvarande äro sådana, att statens småbruks- och egnahemslåneverksamhet, även med antagandet av det av jordbruksministern nu framlagda förslaget, med all säkerhet under de närmaste åren kommer att stagnera och föra en tynande tillvaro, tyckes det oss, att framläggandet för riksdagen av propositionen i ämnet kunnat anstå, tills en överarbetning av de sakkunniges förslag i anslutning till de nu rådande förhållandena hunnit verkställas.

Men då i alla händelser förslaget innehåller en del värdefulla nya uppslag, vilja vi för vår del förorda bifall till detsamma, men samtidigt också anhålla om, att ny utredning omedelbart måtte sättas i verket för klarläggandet av de av oss här påpekade synpunkterna.

På grund av det anförda hemställa vi alltså,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, beslutar i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning:

1) angående skapandet av en enhetlig organisation för statens småbruks- och egnahemsverksamhet med kommunerna och andelsföreningar som låneförelare och jordbruksnämnder som initiativtagande och verkställande myndighet;

2) på vilket sätt staten kan bidra till främjandet av jordförmedling utöver det i propositionen framlagda förslaget, varvid särskilt bör undersökas möjligheten för staten att giva dessa arrendatorer en kraftig hjälp vid tillträdet av arrendet mot säkerhet av andelsborgen, livförsäkring eller vanlig borgen.

Stockholm 1 april 1919.

Gustaf Olsson
i Ramsta.

Oscar Osberg.